

В. О. Лейко
студ. II курсу
спеціальність «Менеджмент»
Науковий керівник: к. е. н., доц. І. В. Гайворонська

СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ

Визначення місця та виду виробничих запасів у системі підприємства необхідна у зв'язку з потребою встановити поточний облік та ефективно використання виробничих запасів у системі виробництва. На сьогодні кожне підприємство, котре здійснює операції виробництва, стискається з проблемами керування товарно-матеріальними запасами та здійснення їх обліку.

Намагаючись уникнути виниклих проблем, фірма намагається скорочувати виробничі запаси для мінімізації витрат і/або використовувати системи управління виробничими запасами, щоб встановити повний контроль над обліком запасів та підвищенням рівня ефективності використання матеріальних запасів у системі виробництва з метою безперебійного випуску продукції та максимізації прибутку.

Виробничі та резервні запаси необхідні кожному підприємству для того, щоб встановити безперервну систему виробництва продукції. У разі відсутності запасів фірма не зможе повністю контролювати операції виробництва та задовольняти всі потреби, пов'язані з випуском продукції. Тобто необхідно тримати на складі матеріальні цінності, які потрібні для стабільного випуску продукції. Але треба розуміти, що велика кількість запасів підприємства призведе до відповідних великих витратах. Треба встановлювати оптимальний обсяг запасів, якого вистачить для застосування у виробництві та зменшення витрат.

Кожне підприємство, котре займається виробництвом продукції, має справу з товарно-матеріальними цінностями, які необхідно десь зберігати. Починаючи із сировини та допоміжних матеріалів, закінчуючи незавершеним виробництвом. Тобто ти чи інші матеріали, які зв'язані між собою в процесі виробництва, повинні, умовно, лежати на складі та чекати черги щодо операційного використання. Такі матеріали називають виробничими запасами [2].

Є дві основні моделі систем управління виробничими запасами, – модель із фіксованим об'ємом і модель із фіксованим періодом [3].

Основна відмінність між ними полягає в наступному. У моделі з фіксованим об'ємом проводиться чергове замовлення на постачання, коли запас матеріалу знижується до певного рівня (табл. 1). Ця подія може статися в будь-який момент, залежно від швидкості споживання матеріалу. Щодо моделі з фіксованим періодом, то в ній здійснюється розміщення чергового замовлення через заздалегідь визначений період часу.

Використання моделі з фіксованим об'ємом передбачає постійний контроль залишку запасу, тобто ця модель представляє собою безперервну діючу систему, яка вимагає, щоб кожен раз, коли проводиться вилучення матеріалів із запасу або додавання їх у запас, оновлювалися відповідні запаси та виконувалася перевірка, чи досягнуто точку чергового замовлення. У моделі з фіксованим періодом обчислення залишку запасу проводиться лише після закінчення контрольного періоду часу [4].

Отже, робота системи з фіксованим об'ємом замовлення ґрунтується на безперервному порівнянні запасу та точки чергового замовлення. З процедурної точки зору, щоразу, коли матеріал вилучається із запасу, це вилучення реєструється в системі, а кількість матеріалу, що залишився, негайно порівнюється із точкою чергового замовлення. Якщо кількість виробів, що залишилися в запасі, впала до цієї точки, розміщується замовлення на постійну величину виробів. Якщо ні, система продовжує залишатися в стані спокою до наступного вилучення [4].

У системі з фіксованим періодом постачання рішення про розміщення замовлення приймається після підрахунку запасу через контрольний період часу.

**Відмінність моделі з фіксованим періодом
та моделі з фіксованим об'ємом**

Характеристика	Модель із фіксованим об'ємом (Q-модель)	Модель із фіксованим періодом (P-модель)
Обсяг заказу	Q – постійна величина (кожен раз замовляється одна й та сама кількість)	P – змінна величина (змінюється при кожному черговому розміщенні замовлення)
Момент розміщення замовлення	Реалізовується, коли рівень запасу знижується до фіксованого рівня (до точки замовлення)	Реалізовується, коли спливає заздалегідь певний фіксований період часу
Ведення обліку запасів	Щоразу, коли проводиться вилучення або додавання матеріалу	Обчислюється тільки після закінчення контрольного періоду
Величина запасу	Менше, ніж у системі з фіксованим інтервалом постачання	Більше, ніж у системі з фіксованим розміром замовлення
Трудомісткість обслуговування	Вище через необхідність безперервно оновлювати записи	Нижче, через відомий інтервал постачання
Тип виробів	Більш дорогі, критичні або важливі вироби	Менш критичні або важливі вироби

Джерело: [1]

Отже, виходячи із мети та завдань, поставлених на початку дослідження, можна зробити наступні висновки.

Місце та види виробничих запасів у системі підприємства відіграють важливу роль у процесі виробництва, дотримують збалансований облік та оптимальне вирішення використання певної моделі управління запасами [3].

Ефективність управління виробничими запасами має велике значення в будь-якому підприємстві. Уникаючи чи вирішуючи певні проблеми з низьким рівнем ефективності, фірма має враховувати всі фактори, пов'язані з цією проблемою. Наприклад, зміни на галузевому ринку, визначений цикл чи період, величина чи обсяг замовлених матеріалів, зміна постачальника, зміна продукції, що виготовляється, зміна місця розташування тощо – усе те, що може вплинути на рівень ефективності використання запасів у системі виробництва.

Вибір підприємством оптимального методу використання запасів сприяє збільшенню оборотних коштів та зменшенню витрат, що в підсумку дає можливість виробляти продукцію активно та безперебійно, що так само максимізує прибуток підприємства.

Отже, головна мета кожного підприємства – ефективне використання систем управління виробничими запасами та безпосереднє скорочення цих запасів. Як правило, це дає змогу скоротити витрати, підвищити якість і ефективність виробництва продукції та відповідно збільшити прибуток.

Список використаної літератури

1. Великий Ю. В. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили. 2014. 138 с.
2. Титенко Л. В. Економічна сутність виробничих запасів. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. № 18. С. 361–369.
3. Жаворонок А. В. Особливості аналізу виробничих запасів на підприємстві. *Молодий вчений*. 2017. С. 422–426.
4. Шевчук Н. С. Організація та методика економічного аналізу : навчальний посібник для бакалаврів усіх напрямків підготовки. Одеса : ОДЕУ, 2010. 164 с.